

ปรัชญา ชีวิต

ลิขิตคุณได้

ชัยชนะ
ที่ยิ่งใหญ่

สมทบ พาจรทิศ

ดวงกลมเพ็ญลิขิต
นำเสนอหนังสือดี มีคุณค่า

คำนำสำนักพิมพ์

“ปรัชญาชีวิตลิขิตคุณได้” น่าฟัง น่าสนใจ คุณเคยสงสัยไหม? กรรมมาจากไหน ทำไมเราต้องกลัว ชั่วและดี คิดอย่างไร อยู่อย่างไร ให้ใจสบาย

ในชีวิตมีข้อคิดดี ๆ ให้ท่านผู้อ่าน หยุด คิด เปลี่ยนใจ อยู่อย่างสบายใจ สิ่งที่สามารถทำได้ด้วยตัวเอง สุขเดี๋ยวนี้ทำอย่างไร อ่านให้เข้าใจ อ่านแล้วอ่านอีกและเริ่มเก็บสะสมต้นทุนชีวิต

สำนักพิมพ์คิดว่าหนังสือเล่มนี้ให้ข้อคิด ช่วยชีวิตคนได้ด้วยปัญญา สำหรับทุกคนได้อ่านเป็นคติสอนใจ

ด้วยความปรารถนาดี

สำนักพิมพ์ดวงกมลพับลิชชิง

คำนำ

ผู้เขียนเป็นเด็กบ้านนอก อยู่ห่างไกลความเจริญจากเมือง ความเจริญยังเอื้อมไม่ถึง รู้จักแสงสว่างก็คือแสงอาทิตย์กับแสงจันทร์ และตะเกียงน้ำมัน ส่วนไฟฟ้านั้นก็รู้จักเหมือนกัน เพราะมองเห็นจากบ้านใกล้เรือนเคียงที่เขาเปิดกันในเวลากลางคืน ส่วนบ้านตนเองนั้นยังไม่มี วิธีความเป็นอยู่ดำเนินไปตามทางแห่งวิถีธรรมชาติ เพื่อให้ชีวิตได้ดื่มได้กินได้บริโภค อยากรับประทานปลาที่ต้องออกไปหาตามท้องไร่ท้องนาหรือตกเบ็ดตามลำน้ำลำคลอง อยากรับประทานพืชผักก็ต้องไปเก็บตามขอบรั้วบ้าน และ/หรือก็ขอเพื่อนบ้านที่เขาปลูกไว้ อยากได้เงินทองเป็นของตนเองก็ต้องไปรับจ้างทำงานต่าง ๆ ที่พอมิแรงทำได้ เลื้อยกางเกงที่สวมใส่โดยเฉพาะชุดนักเรียนที่ใส่ไปโรงเรียนก็ได้รับความเมตตาและอนุเคราะห์จากผู้ที่มีฐานะที่ดีกว่า กางเกงบางครั้งบางทีก็ปะแล้วปะอีก รองเท้าถุงเท้าก็ไม่ต้องถามหา

การเรียนหนังสือชั้นอนุบาลก็เรียนในหมู่บ้าน และระดับประถมก็เรียนในโรงเรียนประจำหมู่บ้านเช่นกัน จบจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ไม่สามารถเรียนต่อไปในระดับต่อไปได้ เนื่องจากบิดามารดาไม่มีเงินส่งเสียให้เรียนต่อบิดามารดามองเห็นว่าวัดน่าจะเป็นหนทางที่ดีที่สุดสำหรับลูกตนเอง จึงได้ส่งผู้เขียนไปฝากเจ้าอาวาสในหมู่บ้านให้เป็นเด็กรับใช้หรือเด็กวัด ทั้งนี้ เพื่อให้ท่านได้อบรมบ่มนิสัย ที่สำคัญคือมีข้าวปลาอาหารกินอย่างแน่นอน

จากเด็กวัดมีโอกาสนาได้ห่มผ้ากาสาวพัสตร์ศิษย์สมณโคตม เป็นสามเณรและเป็นพระภิกษุตามลำดับ สิ่งที่ซึมซับเข้ามาในสมองก็คือ หลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนที่ทุกท่านสามารถพิสูจน์ได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถนำไปบอกกล่าวเล่าต่อแก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจในธรรมหรือธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ คนเรานั้นที่แท้จริงเป็นอย่างไร

เรื่องที่เขียนในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเองก็ไม่ทราบว่าจะตนเองเขียนมาได้อย่างไร ใครบอกให้เขียน ทำไมต้องเขียน ไม่เขียนได้ไหม แต่มันก็แปลก ที่ว่าผู้เขียนอยู่ว่าง ๆ ไม่ค่อยเป็น ชีวิตคนเรานั้นมันสั้นนัก เดี่ยวก็มีด เดี่ยวก็สว่าง ยิ่งอายุมากหรือยิ่งนานวันเวลามันก็หมุนเร็วขึ้นเรื่อย ๆ เรื่องเก่ายังไม่ทันเสร็จ เรื่องใหม่มาอีกแล้ว ซึ่งเราก็เร่งรีบทำให้เสร็จก่อนที่เราจะหมดลมหายใจและก็ไม่รู้ว่าจะเกิดขึ้นกับตนเองเมื่อใด เรื่องต่าง ๆ ที่เขียนในเล่มนี้นั้นเขียนจากความคิดความรู้สึกที่ผู้เขียนเองได้ประสบพบมาด้วยตนเองและเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสังคมและชีวิตของมนุษย์ทุกท่าน และทุกท่านก็จะไม่ได้อะไรติดตัวไปแม้เพียงแต่อย่างเดียว แต่สิ่งที่ฝากไว้บนโลกนี้ก็คือความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น รุ่นต่อรุ่น ยุคต่อยุค สมัยต่อสมัย สืบเปลี่ยนหมุนเวียนไปตามกาลเวลา เพื่อให้ชีวิตนี้มีความสุขมาก

กว่าความทุกข์ ข้าวปลาอาหารเรารับประทานแล้วก็หมดสิ้น แต่ธรรมะของ
พระพุทธเจ้าและความรู้ทั่ว ๆ ไปนั้นยังอ่านยิ่งศึกษายิ่งพอกพูนยิ่งเจริญยิ่ง
สำเร็จขึ้นไปเรื่อย ๆ

ปรัชญาชีวิตลิขิตคุณได้เล่มนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะ**พระคุณของบิดา
มารดา ครูบาอาจารย์** ที่ได้ให้กำเนิดและอบรมสั่งสอนมาจนทำให้เกิด
ความรู้ ความเข้าใจ ความรัก ความเคารพ ความศรัทธา ความวิริยะอุตสาหะ
มานะพยายามที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์กับสังคมโดยรวม และ
ที่จะล้มเสียมิได้ก็ต้องกราบขอบพระคุณ **คุณจริยา สกุลสุทรวงศ์** ผู้ร่วม
ทำบุญทำกุศลเพื่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในเล่มที่ 1 แล้วจะเสียดายที่ไม่ได้
อ่าน เล่มนี้เป็นเล่มที่ 2 ปรัชญาชีวิตลิขิตคุณได้ ซึ่งจะลิขิตได้จริงหรือไม่ท่าน
ผู้อ่านก็ต้องติดตามอ่านต่อไป

ด้วยความจริงใจจากผู้เขียน

สมทบ พاجرทิศ

สารบัญ

1. 3 ค. ก่อชีวิต	1
2. กรรมดีจิตอล	7
3. กลียุคและมิตัญญ	11
4. การทำบุญไปสวรรค์-ทำบาปตกนรกจริงหรือ	17
5. การบวชพระ	27
6. การปล่อยคอมสอย	31
7. การศึกษากับศาสนา	35
8. เกิดมาทำไม?	41
9. ข้อคำถาม	45
10. คติธรรมในพระพุทธรูป	49
11. ความยุติธรรม	55
12. ความสุขส่วนตัว	59
13. ความอยาก	65
14. คำพระท่านว่า	69

15. จดหมายจากแดนไกล	73
16. ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว	77
17. เชื่อหรือไม่?	81
18. ดีและชั่ว	85
19. ตัวซัดและตัวจืด	89
20. แต่งกายแต่งใจ	93
21. ถนนชีวิต	97
22. ทำบุญเมืองเชียงใหม่	101
23. ทำบุญวันเกิดและวันตาย	105
24. ที่พึ่งทางใจ	109
25. ที่เห็นไม่ใช่ ที่ใช้ไม่เห็น	113
26. ธาตุ 4	117
27. นักสู้ผู้ยิ่งใหญ่	121
28. น้ำหยาด	125

29.	บุญชื่อนาคร-บุญชีชีวิต	129
30.	บุญ และวาสนา	133
31.	บุญและบาป	135
32.	ประเพณีสงกรานต์	139
33.	ปริศนาคำทำนายพญาละแวก	145
34.	พฤติกรรมกับความเชื่อ	167
35.	พอดีพอเพียง	173
36.	แม่เลือกเกิดเองได้	177
37.	ยุคสังคมเสื่อมถอย	181
38.	เย้ายะไปเรื่อย	185
39.	ลมเพลมพัด	189
40.	โลกมนุษย์	193
41.	วัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป	197
42.	วันแรกและวันสุดท้าย	201

43.	สัจธรรมแห่งชีวิต	203
44.	หลงตัวเอง	207
45.	หลงพ่อยิ้ม	213
46.	หลักในการดำเนินชีวิต	217
47.	พูนวก ตาบอด	221
48.	อมนุษย์	225

3 ค. ก่อชีวิต

ในชีวิตของคนเราในโลกนี้ทุกคนมีอายุคงไม่เกิน 100 ปี อย่างแน่นอน แต่อายุเฉลี่ยของคนไทยในปัจจุบันก็นับว่าสูงพอสมควร ด้วยเหตุที่ว่าวิทยาการทางการแพทย์มีความเจริญก้าวหน้ามากกว่าแต่ก่อน ถ้าจำไม่ผิดก็ประมาณ 70 ปี แล้วทุกคนก็จะบ๊ายบายไปจากโลกนี้ ไม่มีใครอยู่ยงคงกระพัน ชีวิตคนเราเกิดมาแล้วมันก็ต้องสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ชีวิตบางคนอาจจะสดใสไร้กังวล บางคนอาจจะลำบากยากเข็ญ บางคนอาจจะพอดิๆ ไม่เด่นหรือไม่ด้อย ในสังคมความเป็นอยู่ของคนรอบข้าง คนเราทุกคนเกิดมาตัวเปล่าเหมือนกันหมด เราเลือกสถานที่เกิดไม่ได้ แต่เราก็สามารถที่จะเลือกที่ตายได้ ชีวิตคนเราทุกคนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาก็คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปในที่สุด นี่คือสังขารของชีวิตทุกชีวิต แต่อย่างไรก็ตามชีวิตทุกชีวิตต้องดำรงอยู่ทุกขณะที่มีลมหายใจ หดลมหายใจเลิกพูดกันเลย วงเวียนชีวิตที่ได้เขียนให้อ่านไปแล้วคือ กิณ ขี บั๊ และนอน ตามธรรมดาสามัญของมนุษย์คือมีความหิวและ

ความอยากเป็นเบื้องต้น เช่น หิวน้ำ หิวข้าว เมื่อท้องอืดแล้วก็อยากได้บ้าน อยากได้ยานพาหนะ อยากได้ยารักษาโรค อยากได้แฟนสวย ๆ งาม ๆ หล่อ ๆ นิสัยดี ๆ แถมรวยอีกต่างหาก อยากไปเที่ยวรอบโลก นี่คือความอยาก ความปรารถนา หรือจะเรียกว่าความฝันก็ได้ ถ้าสมใจอยากก็คือความจริง แต่หากไม่สมปรารถนาก็คือความฝัน และฝันอาจจะเป็นความจริงก็ได้ และ/หรืออาจจะฝันลม ๆ แล้ง ๆ ก็ได้เช่นกัน ดังกล่าวมีองค์ประกอบมาส่งเสริมสนับสนุนในหลายทางหลายด้าน ซึ่งผมได้เขียนไปแล้วในของกรรมเก่า บุญเก่า และ/หรืออีกหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน

ผมมีความเชื่อว่าชีวิตทุกชีวิตเหมือนกันหมด แต่มีความแตกต่างกันว่า จะทำอะไรที่จะทำให้ชีวิตนี้มีความสุขสมบูรณ์ ผมจึงใคร่ขอเสนอแนะเรื่อง 3 ค. ก่อชีวิต ตามความคิดความเข้าใจของผม โดยนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาเสนอแนะดังนี้

ค. ที่ 1 คือ หลักในการครองตน ได้แก่ พรหมวิหารธรรม 4 ประการ มนุษย์คนเราต้องมีเมตตาต่อผู้อื่นก่อนเป็นเบื้องต้น นั่นคือหลักธรรมที่กล่าวว่า เราทำสิ่งใดต้องได้รับสิ่งนั้น เป็นการตอบแทน ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว จะช้าหรือเร็วเท่านั้น

กรุณา เมื่อใจเรามีความเมตตาเป็นเบื้องต้นแล้ว สิ่งไหนที่เพื่อนมนุษย์ร่วมโลกเดียวกับเรายังไม่มี และ/หรือมีไม่เพียงพอ ความหมายโดยรวมก็คือปัจจัย 4 นั้นเอง เราก็ควรกรุณาแบ่งปันหรือเสียสละให้กับผู้ที่ยังไม่มี จะมากจะน้อยนั้นขึ้นอยู่กับฐานะความเป็นอยู่ของเรา เรามีมากกลับให้น้อย ก็ไม่ดี คนก็จะ

กล่าวหาว่าเราตระหนี่ถี่เหนียว เรามีน้อยกลับให้มาก ตัวเรา
ครอบครัวยุคเราจะเดือดร้อน มีมากก็ไม่ให้ มีน้อยก็ไม่ให้ ก็กลายเป็น
เป็น **“คนแล้งน้ำใจ”**

มุทิตา เราควรมีความชื่นชมยินดีกับบุคคลอื่น เมื่อบุคคล
นั้นๆ ได้รับรางวัลใดรางวัลหนึ่ง เช่น การเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง
ได้รางวัลจากการประกอบคุณงามความดี ในด้านต่าง ๆ เราก็ควร
แสดงความยินดีกับท่านเหล่านั้น จะด้วยคำพูดชื่นชมก็ได้ หาก
มีความสนิทชิดเชื้อก็ควรมอบสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ อาจจะ
เป็นดอกไม้ก็ได้เช่นกัน หากเขาได้รางวัล ตัวเรากลับไปกล่าวหา
เขาในทางที่ไม่ดี ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย นั้นหมายถึงตัวเรามี
ความอิจฉาริษยาอยู่ในจิตใจ

อุเบกขา คือการไม่ดีใจและไม่เสียใจ เมื่อเห็นผู้อื่นถึงความ
วิบัติหรือความเสียหาย ความเดือดร้อนในเรื่องใดก็ตาม ก็ควร
ทำใจให้นิ่ง ให้เป็นกลาง ให้มีความเหมาะสมกับกาลเทศะ หาก
เราไม่มีอุเบกขากลับไปพูดซ้ำเติม เราก็จะเป็น **“ไอ้ตัวร้าย”** หรือ
“อินังมารร้าย” ไปเลย

ค. ที่ 2 คือ หลักธรรมในการครองตน ครองตนในที่
นี้มิได้มีความหมายนำมากักขังหน่วงเหนี่ยวหรือผูกมัดด้วยวิธีใด
วิธีหนึ่งก็ตาม การครองตนคือ ทำอย่างไรที่เราจะชนะผู้อื่นด้วย
ความดีของเรา นั่นคือหลักของสังคหัตถุธรรม 4 ประการ ได้แก่
ทาน คือการปันสิ่งของๆ ตนเองแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน หมายถึง

การให้ทานแก่บุคคลอื่น ที่ได้พิจารณาเห็นว่ามีความถูกต้องเหมาะสม ถ้าเราให้ทานกับบุคคลที่ไม่รู้จักพอไม่รู้จักอ้ม ให้เท่าไรก็ไม่รู้จักพอสักทีมันก็เปล่าประโยชน์ “เปรียบเสมือนเราเอาดินเอาทรายไปถมมหาสมุทร” หรือ “ต้ำน้ำพริกละลายแม่น้ำ” เพราะจะไปส่งเสริมทำให้คนเป็นคนเกียจคร้าน ไม่รู้จักทำมาหากินอะไร **ปิยวาจา** คือ การเจรจาที่อ่อนหวาน หมายถึงการพูดตามปกติธรรมดาดีแหละ ไม่ใช่หมายถึงไปอมน้ำตาลมาพูดนะ การพูดจาที่อ่อนหวานก็มักจะหมายถึงการติการชม การแสดงออกทางกายทางใจ และทางวาจาไปพร้อมกันทั้ง 3 ส่วน ทางกายก็มีความนอบน้อม ทางใจก็พูดมาจากใจที่คิดจริง ๆ ไม่มีอะไรแอบแฝง และวากก็สุภาพตามกาลเทศะ ทั้ง 3 ส่วนต้องผสมกลมกลืนอย่างมีความพอเหมาะพอดี หากขาดความพอดีก็จะกลายเป็น **“พวกคึดจืด”** หรือ **“พวกประจบสอพลอ”** และ/หรือ **“ปากปราศรัยน้ำใจเหือดคอ”** **“ปากหวานกันเปรี้ยว”** เป็นต้น

อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น การประพฤติตนนี้ต้องเป็นไปเพื่อผู้ใกล้ชิด เช่น สามเณรบรรพชา ตลอดจนวงศาคณาญาติตระกูลของตนเอง และที่สำคัญที่สุดคือการประพฤติตัวให้เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ท่านอาจจะเกิดคำถามขึ้นในใจว่า ทำแล้วไม่ได้อะไร จะทำไปทำไม ผมตอบท่านได้เลยว่าได้อย่างแน่นอน แต่มีข้อแม้ว่าท่านต้องทำ ถ้าท่านไม่ทำ ท่านก็จะไม่ได้รับคำตอบและ**สมานัตตตา** หมายถึง ความเป็นคนมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตน เกิดเป็นคนอย่าดูถูกดูแคลนผู้อื่นและตนเอง ทุกคนมี

ความคิดความสามารถ มีฐานะความเป็นอยู่ มีเกียรติยศ ชื่อเสียงชาติพันธุ์ วงศ์ตระกูลแตกต่างกัน เราเป็นคนอย่าหยิ่งผยอง ทะนงตน ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะไหนอย่างไร อยู่ที่ตัวเราจะวางตนเอง ให้เหมาะสมเท่านั้น

ค. ที่ 3 คือ หลักธรรมในการครองงาน อันได้แก่ อิทธิบาทธรรม 4 ประการ **ฉันทะ** คือพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น การกระทำกิจกรรมหรืองานใด ๆ หากเรามีความตั้งใจแล้วเชื่อว่าความสำเร็จเกิดขึ้นแล้วครั้งหนึ่ง และหากได้มีการประพฤติปฏิบัติตามที่ได้ตั้งใจก็เชื่อได้ว่างานนั้นต้องเสร็จสมบูรณ์อย่างแน่นอน ยกตัวอย่างเช่น เราจะเปิดร้านขายสินค้าชนิดหนึ่ง เรามักจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ ตลอดจนเชิญแขกผู้ใหญ่มาร่วมงาน ที่กระทำเช่นนี้ก็เพื่อเสริมขวัญและกำลังใจให้มีความเข้มแข็งขึ้น เพื่อความสำเร็จในกิจกรรมที่ดำเนินการ และคำอวยพรจากแขกผู้ใหญ่ที่มาร่วมงาน ก็มักจะพูดว่า **ขอให้ตั้งอกตั้งใจนะ** พร้อมทั้งเอามือตบหรือสัมผัสที่หัวใจพอรู้สึกได้ จึงทำให้ผู้ที่ประกอบกิจการค้ำใจขึ้นใจแข็งขึ้น หัวใจพองโต พร้อมทั้งจะลุยกับทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นต้น

วิริยะ คือเพียรประกอบสิ่งนั้น เมื่อใจเกิดขึ้นแล้วก็ต้องลงมือปฏิบัติเพียรพยายามให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังที่แอบแฝงที่อยากให้เกิดขึ้น **จิตตะ** คือ เอาใจฝึกฝสิ่งนั้นไม่วางธุระ เมื่อมีความตั้งใจ มีความเพียรแล้ว ก็ต้องทำอย่าง

ต่อเนื่อง ไม่ทิ้ง ไม่ขวาง เมื่อพบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ และวิมังสา หมั่นตรึงตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น มีความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติกิจกรรมสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะดีมันก็อยู่ที่ตัวเราเองทั้งหมด อย่าโยนความไม่ดีให้ผู้อื่น ความสำเร็จและล้มเหลวย่อมมีเหตุผลที่สามารถอธิบายได้ บางครั้งบางเรื่องบางสิ่งบางอย่าง มีคนไม่ชอบเราเกลียดเรา อิจฉาเรา เราก็ต้องตรึงตรองพิจารณาว่าทำไมถึงเป็นอย่างนั้น

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือหลักธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน ซึ่งทั้ง 3 ค. นี้ ผมมีความเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตของทุกคนเมื่อได้ประพฤติปฏิบัติแล้วจะมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตอย่างแน่นอน สำหรับท่านที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ท่านก็นำหลักธรรมดังกล่าวนี้ไปเทียบเคียงกับหลักศาสนาของท่านว่ามันมีความเหมือนความคล้าย หรือมีความสอดคล้องกันในหัวข้อใด แล้วนำมาปฏิบัติก็เชื่อว่าท่านจะอยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุข หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสามารถใช้กับการดำเนินชีวิตได้กับทุกคนไม่ว่าท่านจะอยู่ในฐานะใด เพศใด จะเป็นบรรพชิต นักบวช หรือชาวบ้านทั่วไป ก็สามารถปฏิบัติได้เหมือนกันโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ผมเชื่อว่าเมื่อตัวเราประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีสังคมโดยรวมก็จะดีตามมาด้วย ตลอดจนประเทศชาติบ้านเมืองก็จะมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้ากัน

กรรมติดใจ

“กรรม” ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึง “การกระทำ” ซึ่งการกระทำนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 อย่าง คือ การทำความดี ซึ่งยังผลให้เกิดความสุขใจ และการทำความชั่ว จะส่งผลให้เกิดความทุกข์ใจ ในอดีตที่ผ่านมามีคำกล่าวที่ “ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว” และบุคคลทั่วไปก็มักจะไม่ค่อยเชื่อ เพราะสภาพภายนอกที่มองเห็นนั้นมันขัดความรู้สึกของคนทั่ว ๆ ไป เขาจึงเปลี่ยนคำกล่าวนั้นเป็น “ทำดี ได้ดีนั้นมันที่ไหน ทำชั่ว ได้ดีมีถมไป” สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็อาจจะเป็นเพราะเรามองเห็นวัตถุมากกว่าจิตใจคน เช่น คนประกอบอาชีพที่มีลักษณะกดขี่ข่มเหงผู้ที่ด้อยโอกาส หรือคนที่มีความรู้ความเข้าใจต่อสังคมนั้น ๆ น้อยเกินไป ก็มักจะถูกเอาผิดเอาเปรียบอยู่เสมอ ดังเช่น งานลักษณะเช่นนี้จะได้รับค่าจ้างวันละ 200 บาท แต่ก็จ้างเพียง 100 บาท คนไม่มีงานทำ ไม่มีจะกิน ยิ่งๆ ก็ต้องยอมรับและทำงานนั้น ซึ่งก็ถือว่าเป็นการเอาเปรียบบุคคลอื่นในสังคม บางคนค้าขายสิ่งของที่ผิดกฎหมาย ตัวอย่างเช่น บางคนขายค้ายาเสพติดผิดกฎหมาย

แต่ก็ไม่มีใครสามารถทำอะไรเขาได้ เพราะเขามีพรรคพวกเพื่อนฝูงมากมาย ทั้งที่มีอำนาจบารมีในทางกฎหมายคอยปกป้องคุ้มครองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งลักษณะนี้มีมานานในสังคมไทยคือเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ การเกื้อกูลผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ประเภท “หมูไป ไก่มา” (มีความสมมูลกัน หรือไม่มีใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบกล่าวคือหมูกับเนื้อไก่ก็เป็นเนื้อเช่นกัน) สังคมประเทศชาติจะเป็นอย่างไรไม่สนใจ ขอให้เข้าได้ประโยชน์เป็นพอ และกลุ่มคนเหล่านี้ก็มักจะมีทรัพย์สินสมบัติเงินทองมากมาย และยืนอยู่ในสังคมอย่างสง่าผ่าเผย แถมยังมีคนยกย่องสรรเสริญเยินยอว่าเป็นคนดี มีเงินมีศีลธรรม ทั้ง ๆ ที่เบื้องหลังนั้นสร้างความเจ็บช้ำ ความปวดร้าวให้กับคนจำนวนไม่น้อย ทำลายชาติทำลายแผ่นดินโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว คิดแบบไทย ๆ หรือคิดแบบชาวพุทธคือ ชาตินี้เรามีบุญมาก ส่วนเรานั้นมีบุญน้อย จงก้มหน้าก้มตาทำต่อไปเถอะ

การทำความดี เปรียบเสมือนตั้งเรปปลูกต้นไม้ผลชนิดหนึ่ง กว่าเราจะเพาะเมล็ด (โตช้า) หรือตอนกิ่ง (โตเร็วหน่อย) และนำมาปลูก รดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ย คอยกำจัดแมลง จนเติบโตเป็นต้นใหญ่ กว่าจะออกดอก ออกผลก็ใช้เวลาหลายปี บางชนิดก็เป็นสิบปี ซึ่งก็เปรียบเสมือนการทำความดีของคน ๆ หนึ่งก็ต้องอาศัยระยะเวลาช้านานกว่าบุคคลอื่นจะเห็นคุณค่าเห็นความดีของคน ๆ หนึ่งนั้นก็ยากแสนเชียว ถ้าใครไม่พบไม่เห็นเอาเสียเลย ก็จะมีคำกล่าวว่า “บุญมีแต่กรรมมาบัง” นั่นคือการเสียเปล่า

การทำความชั่วนั้น ทำไม่ยากเลย ไม่เชื่อลองทดสอบได้ทันทีแล้ว ก็ให้เห็นผลทันทีเช่นกัน เช่น การพูดจาหยาบคายหรือดูต่ำว่ากล่าวบุคคลอื่นด้วยถ้อยคำที่ไม่เป็นมงคล รับรองได้ว่าท่านก็จะได้รับของที่ไม่เป็นมงคล

ทันทีเช่นกัน “**ทำความชั่วทำได้เพียงเสี้ยววินาที แต่ทำความดีนั้นใช้ระยะเวลาเป็นสิบ ๆ ปี**”

ที่กล่าวมาเป็นเบื้องต้นนั้น บุคคลที่ทำความชั่วจึงเสวยสุข (สุขไม่จริง) มาโดยตลอด ดังเช่นภาพยนตร์ไทยหรือภาพยนตร์ต่างประเทศบางเรื่อง กล่าวคือ พระเอกหรือนางเอก มักจะทุกข์ยากลำบากมาตั้งแต่เด็ก ๆ และมักจะถูกกดขี่ข่มเหงมาตลอด (ตลอดเรื่อง) ถูกใส่ร้าย ถูกทุบตี ถูกข่มเหงตลอดชีวิต กว่าบุคคลอื่นจะรู้ความจริงว่าเป็นอย่างไร พระเอก/นางเอกจะได้รับความสุขหรือกอดกัน หอมแก้มกันภาพยนตร์นั้นก็จบพอดี กล่าวง่าย ๆ ก็คือ คนทำความชั่วเสวยสุข (สุขไม่จริง) มาตลอดชีวิต แต่คนที่ทำความดีเสวยสุข (สุขจริง ๆ) มีระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น แต่ความสุขนี้ก็มีความสุขที่อมตะนิรันดร์กาล

ดังนั้น **“ผลของกรรม”** ในอดีตที่ผ่านมา มันเห็นผลช้ามาก มันไม่ทันอกทันใจตามความคิดของคนว่าทำดีได้ด้นั้นไม่จริง แต่ปัจจุบันใครทำไม่ดี ทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย ก็จะถูกเปิดเผยและรับผลของกรรมนั้นทันที และทันอกทันใจของคนทั่วไป เพราะยุคนี้เป็นยุคแห่งการสื่อสารที่ทันสมัย โดยเฉพาะระบบ **“ดิจิทัล”** เป็นระบบการสื่อสารที่มีความเร็วสูงชนิดหนึ่ง ดังนั้นใครทำสิ่งที่ไม่ดี ผลของความไม่ดีก็จะปรากฏต่อสาธารณชนทันทีเช่นกัน นั่นคือ **“กรรมดิจิทัล”** ใครทำกรรมดีหรือไม่ดีที่ไหนจะปรากฏให้เห็นทางสื่อสารมวลชน และในขณะเดียวกันเราก็ต้องใช้ปัญญาพิจารณาอีกเช่นกันว่า ภาพที่เห็น สิ่งที่ได้ยิน

นั่นเชื่อได้มากน้อยแค่ไหน แต่อย่างไรก็ตาม การทำความดีและความชั่ว เราไม่ต้องรอวันเวลาเหมือนเมื่อก่อนนี้ และคำกล่าวที่ว่า “ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว” คงจะมีมนตร์ขลังและมีความศักดิ์สิทธิ์ไปชั่วกาลนาน แม่นก่อกับท่านผู้อ่าน

ตัวอย่าง

กตัญญูและมิตสยญญ

ฉันนี่ยากจะบันทึกความคิดความเห็นเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมของธรรมชาติ ของบ้านเมือง ของมนุษย์ที่อาศัยอยู่บนโลกใบนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยอันเป็นเมืองพุทธศาสนา อันมีศาสนสถาน และวัดวาอารามมากมาย จนคิดจนมองเห็นว่าเป็นเพียงสถานที่ปลดปล่อยความทุกข์ในยามเมื่อมีทุกข์เท่านั้น หากไม่มีทุกข์ก็จะไม่เห็นความสำคัญของศาสนสถานหรือวัดเป็นที่พึ่งที่พิง และเห็นเป็นเพียงสถานที่ท่องเที่ยวและประกอบพิธีกรรมเท่านั้น ส่วนหลักคำสอนทางศาสนามักจะไม่ค่อยได้นึกถึงและนำมาประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง หรือที่เราทำกันทั้งหลายรู้จักก็คือ หลักของศีลธรรมและจรรยาธรรม เริ่มลดน้อยถอยลงไปตามกาลเวลา

ก่อนที่จะพูดถึงกตัญญู ก็ขอทำความเข้าใจกับคำว่ามิตสยญญเสียก่อน ในตำนานคติพุทธตามที่เล่าสืบๆ ต่อกันมา มิตสยญญเป็นยุคที่จิตใจของมนุษย์นั้นมีความตกต่ำมากที่สุด ตกต่ำขนาดไหนล่ะ? ตกต่ำถึงขั้นนำเนื้อมนุษย์ด้วยกันมาบริโภคเป็นอาหาร ขนาดเนื้อหมู วัว ควาย และที่สำคัญที่สุดคือ

เมื่อสุนัข เรายังทนไม่ได้ว่าไม่ควรอย่างยิ่งที่มนุษย์จะควรนำมาบริโภค แต่หากบริโภคเนื้อมนุษย์ด้วยกันแล้ว ท่านก็คิดดูเอาเองก็แล้วกันว่ามันจะตกต่ำขนาดไหน สภาพปัจจุบันที่เราเห็นเป็นเพียงแค่ทำร้ายร่างกาย ปาดคอหรือปาดเนื้อในร่างกายเป็นส่วน ๆ แล้วนำไปทิ้งเท่านั้น

ในยุคหนึ่งสมัยหนึ่งก็มีมนุษย์กินดิบได้ใส่ฟงของมนุษย์เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา นั่นคือ **“ชียูย”** ถ้าเป็นยุคมิคัลลัญญีแล้วทุกคนก็จะเป็นชียูยกันหมด ตามตำนานกล่าวไว้ว่า เมื่อศาสนาของสมณโคดมคือ พระพุทธเจ้าของเราในปัจจุบันล่วงเลย 3,000 ปีไปแล้ว โลกจะเกิดวิปริต พิษพันธุรัญญาหารต่างสูญพันธุ์ไปสิ้น มนุษย์ต้องกินหญ้าแทนข้าว และจะทำให้ร่างกายแคระแกร็นลง อายุก็สั้นลงเหลือเพียง 10 ปี มนุษย์ยุคนี้อายุเพียง 5 ขวบ ก็สามารถแต่งงานอยู่กินกันได้

ซึ่งเมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมาก็มีข่าวเป็นลางบอกเหตุแล้วว่ามนุษย์ที่เกิดมาจะมีอายุสั้น นั่นคือเด็กเกิดมามีอายุได้ 5-6 ปี ก็มีความแก่ชรา โดยมียืนในร่างกายบกพร่อง ทำให้ผิวหนังเหี่ยวแห้งเหมือนกับคนมีอายุ 70 ปี และจะมีอายุได้ประมาณ 20 ปีก็ตายแล้ว และเมื่อเวลาล่วงไปได้ถึง 4,500 ปี ศาสนาทุกศาสนาในโลกนี้ต่างสาบสูญไปสิ้น ไม่มีใครรู้จักศาสนา คนที่ถูกยอมรับคือคนที่มียาฐ มีกำลัง คนในยุคนี้มีจิตใจที่หยาบช้า ทารุณ หากพอใจจะฆ่าใครก็ฆ่าทันที โดยที่รู้สึกว่ามันต่างจากฆ่าเป็ดฆ่าไก่สักตัวเท่านั้น เราเรียกยุคนี้ว่า **ยุคมิคัลลัญญี** นั่นคือการฆ่าคนเพียงคนเดียวก็มีความรู้สึกเพียงแค่ฆ่าสัตว์สักตัวเท่านั้น

และหากศาสนาสูญล่วงไปจนถึง 5,000 ปี มนุษย์ผู้มีอาวุธต่างพากันก่อสงครามเพื่อความเป็นใหญ่บนโลกแต่เพียงผู้เดียว ในยุคนี้ทุกประเทศต่างมีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในมือทั้งสิ้น สงครามที่เกิดขึ้นจะมีความดุเดือดและโหดร้ายและมีความรุนแรงมากที่สุด แผ่นดินทุกหย่อมหญ้าทุกตารางนิ้ว

เต็มไปด้วยการเข่นฆ่า บนท้องฟ้าก็เต็มไปด้วยท่าฝนของลูกกระสุนปืนและอาวุธต่าง ๆ ทั้งจรวด ระเบิด ตลอดจนบนพื้นดินลูกกระสุนปืนที่ต่างฝ่ายต่างระดมยิงเข้าใส่กันอย่างเมามันและบ้าคลั่ง และจะเกิดเป็นเวลานานจนคนของแต่ละฝ่ายบาดเจ็บ พิการและล้มตายจนเกลื่อนแผ่นดิน แต่การสู้รบก็ยังไม่มียุทธวิธีที่จะหยุดลง มนุษย์เริ่มขาดแคลนทุกอย่างต้องดื่มน้ำในแม่น้ำที่เต็มไปด้วยซากศพและเลือด จนน้ำเปลี่ยนเป็นสีแดงฉาน ไม่นานโรคร้ายก็ระบาดอย่างรวดเร็ว คร่าชีวิตมนุษย์ให้ล้มตายลงโดยไม่มีผู้ใดดูแลรักษาเยียวยา

จุดสุดท้ายของการสงครามสู้รบระหว่างมนุษย์ด้วยกันจะไม่มีอาวุธใด ๆ เหลืออยู่อีก คงเหลือแต่เพียงอาวุธอย่างเดียวคือ **อาวุธนิวเคลียร์** ทุกประเทศต่างกดปุ่มยิงอาวุธนิวเคลียร์ของประเทศตนไปยังฝ่ายตรงข้าม ต่างฝ่ายต่างยิงเข้าหากันจนบนท้องฟ้าเต็มไปด้วยดวงอาทิตย์หลายดวง นั่นคือพลังแสงแห่งนิวเคลียร์เป็นร้อยเป็นพันเป็นหมื่นๆ ลูก และจะเผาผลาญโลกมนุษย์จนเป็นฝุ่นไปในพริบตา ขนาดน้ำในมหาสมุทรที่ใหญ่ที่สุดหาความลึกสุดของขอบเขตมิได้ ยังแห้งขอดไปในพริบตาเช่นกัน แต่ยุคมิดัลลูนีนี้เราท่านทั้งหลายคงตายไปจากโลกนี้หมดแล้ว เราคงไม่พบไม่เห็นอย่างแน่นอน แต่ยุคของเราที่จะพบจะเห็นก็คือ **“กลียุค”**

“กลียุค” เป็นยุคที่ธรรมะตกต่ำ คนชั่วมีจำนวนมากกว่าคนดี คนดีจึงโชคร้าย เพราะมีความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะหันไปทางไหนก็พบแต่คนชั่ว ถ้าเป็นยุคนี้เป็นช่วงเวลาที่บ้านเมืองตกอยู่ในภาวะเกือบจะไร้ชื่อแปหรือว่าจะพูดว่าสองมาตรฐานก็ไม่ผิดนัก เพราะเหตุว่า สิ่งที่เกิดกับผลสัมฤทธิ์ที่ออกมาปรากฏต่อสาธารณชนเป็นคนละทางคนละด้านตามกรอบกติกาของสังคมอย่างที่ควรจะเป็น ตลอดจนขัดความรู้สึกของคนทั่วไป ต่างคนต่างอ้างเหตุผล อ้างกฎหมาย อ้างรัฐธรรมนูญ และอ้างสิ่งที่อยู่เหนือกฎหมาย

ของสังคมว่าไม่ถูกต้องไม่เห็นด้วย และสิ่งที่อยู่เหนือตรรกะนี้ไม่รู้ว่าเป็นใครกันแน่

ผมขอทำนายทายทักว่า “กลียุค” ของเมืองไทยเราได้เริ่มจุดประกายขึ้นมาบ้างแล้ว นั่นคือ ผู้ปกครองบ้านเมืองจะเป็นผู้เหลวไหลไม่มีเหตุผลทำอะไรก็ตามใจตนเองเพราะตนเองมีอำนาจ เข้าตำราที่ว่า **“ที่เองข้าไม่ว่า ที่ข้าเองอย่าร้อง”** อะไรทำนองนั้น การอบรมสั่งสอนทางด้านหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมก็เริ่มจางหายไปจากสถานศึกษาแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ความเป็นมนุษย์นั้นมันขึ้นกับจิตวิญญาณที่รู้จักผิดชอบชั่วดี ไม่ได้อยู่ที่ใบประกาศ ใบปริญญา แต่มันอยู่ในห้วงลึกของจิตใต้สำนึก จิตสำนึก และมโนสำนึก

ประเทศอังกฤษเกิดกลียุคหย่อม ๆ เหตุเพราะว่าเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายไปฆ่าคนเพียงคนเดียว คนทำมาหากินอย่างบริสุทธิ์หรือสุจริตชนก็ต้องอยู่อย่างหวาดผวากลัวอันตรายมาถึงตนเอง ประเทศลิเบียก็เกิดกลียุคเพราะเหตุว่าชนชั้นผู้นำกดขี่ข่มเหงราษฎรของตนเองมาโดยตลอดระยะเวลา 30 กว่าปี จนประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศทนไม่ได้ ลูกฮือขึ้นมาขับไล่ผู้นำและเช่นฆ่าประชาชนคนลิเบียด้วยกันเอง ทุกท่านก็เห็นในข่าวทางโทรทัศน์กันอยู่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ประเทศไทยของเราเริ่มส่อเค้าถึงจุดเริ่มต้นของ “กลียุค” บ้างแล้ว ในเบื้องต้นต้องขอบอกและทำความเข้าใจว่า **“นักการเมืองทุกคน และผู้ปกครองบ้านเมืองเป็นคณดี”** แต่ผลการประพฤติปฏิบัติที่ท่านได้แสดงตอบโต้ด้วยวาตะกรรมของท่าน โดยผ่านสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ นั้น ประชาชนคนไทยกำลังเฝ้ามองท่านอยู่อย่างรอบด้าน ท่านได้แสดงอำนาจวาสนา ท่านได้แสดงความคิดความเห็น ความรู้ ความรู้สึก และได้แสดงความเป็นโลกาภิวัตน์ โดยมิได้ถูกกฎหมายและพวกพ้องเป็นเครื่องปกป้อง ตลอดจนแสดงอำนาจและสิทธิตามกฎหมายอย่างถูกต้อง แต่ไม่ถูกใจ และถูกใจ แต่

ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย จนกลายเป็นเรื่องธรรมดาบนจอโทรทัศน์

แต่ประชาชนคนไทยทั่วไปถามว่า เราเลือกตั้งผู้แทนไปทำอะไร? สิ่งที่เราเลือกบนจอทีวีทุกวันนี้ท่านทำเพื่ออะไร? เลือกตั้งไปทุกครั้งๆ ที่ผ่านมาก็ไปเพื่อประชาธิปไตยของประเทศไทย แต่นักการเมืองทำประชาธิปไตยให้เป็นประโยชน์ต่อคนไทยทั้งประเทศมากน้อยแค่ไหน คนก่อนประเทศหาลิบลูกลิบล้านคนท่านไม่สนใจ ไปสนใจแค่คน ๆ เดียว และทำไมต้องกลัวมันนักมันหนา คนที่มีชื่อจริงอยู่ทางใต้ มีชื่อเล่นอยู่บนดอย แต่ตัวอยู่เมืองนอก อะไรกันนักกันหนา นี่คือการถามของชาวบ้านทั่วไป

ผมในฐานะสื่อก็นำมาเล่าต่อ ถ้าผู้ปกครองและผู้นำของเรายังทำอย่างนี้อยู่อีกเรื่อย ๆ ก็อาจจะเกิดกลียุคขึ้นเร็วเท่านั้น ใครขึ้นมาเป็นผู้นำก็ไม่ได้สักคน ถ้าเป็นภาษาล้านนา ก็จะพูดว่า **“เฮาฮาวาก็แล้วกัน ถ้าเองคิงว่ามันบ่าแล้วสักเตื่อ ยุงย๊ะยุงหยาบ”** ถ้าไม่เชื่อผมแล้วท่านก็พิจารณาดูธรรมชาติก็แล้วกัน **“เมื่อดอกไม้ ออกในดอกไม้ ผลไม้ ออกในผลไม้ เมื่อนั้นกลียุคมาถึงกาล อวสาน และเมื่อเมฆเทพฝนลงมาอย่างไม่มีฤดูกาล เมื่อนั้นจุดจบของกลียุคมาถึงตัวแล้ว”** ซึ่งท่านทั้งหลายก็ทราบอยู่แล้วว่า ภัยธรรมชาติได้เกิดขึ้นทั่วโลก เช่น หิมะตกในทะเลทราย น้ำแข็งบนขั้วโลกละลายลงมหาสมุทรจนทำให้แผ่นดินบนโลกบางแห่งหายไป บ้านเราเห็นได้ชัดก็จังหวัดสมุทรปราการ เกิดพายุพัดถล่มเมืองใหญ่เมืองสำคัญของโลก เกิดแผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม ฝนตกจนลืมหูลืมตาไม่ขึ้น เป็นต้น นี่คือการเตือนของธรรมชาติและเตือนมนุษย์โดยทางอ้อม

การทำบุญไปสวรรค์-ทำบาปตกนรกจริงหรือ

ในสังคมปัจจุบันถ้ามาพูดถึงเรื่องบุญเรื่องบาปนั้น คนส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยสนใจอะไรมากนัก เพราะมันเป็นเรื่องของนามธรรมซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่หากเป็นวัตถุแล้ว สายตาเราสามารถมองเห็น จับต้องได้ และสามารถรับประทานได้ และคิดว่าเรื่องบุญเรื่องบาปน่าจะเป็นเรื่องของผู้สูงวัยหรือผู้เฒ่าผู้แก่เสียมากกว่า ดังนั้น เด็กวัยรุ่นหนุ่มสาวจึงเห็นความสำคัญเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย

มีคนถามว่าชาติหน้ามีจริงหรือ? บางท่านก็ตอบว่า ชาตินี้มีชาติหน้าก็ต้องมี แต่ผู้ถามก็ยังไม่พึงพอใจในคำตอบที่ได้รับ และพยายามจะถามเพื่อหาคำตอบให้จงได้ตามที่ใจตนเองต้องการทราบ ผู้ถูกถามก็ไม่ทราบว่าจะตอบว่าอย่างไรดี ด้วยความโมโหก็เลยตอบว่า ถ้าอยากรู้ว่าชาติหน้ามีจริงหรือไม่ก็ลองตายดูซิ ซึ่งก็ทำให้ผู้ถามต้องนั่งเงียบไปเลย

มนุษย์เราถ้าตายที่จังหวัดเชียงใหม่ในวันนี้ วันพรุ่งนี้ไปเกิดที่จังหวัดลำพูนหรือไปเกิดที่ประเทศอเมริกาได้เลยหรือไม่ ซึ่งตอบได้เลยว่าไม่ได้

อย่างแน่นอน แต่ที่แน่นอนที่สุดก็คือภพนี้ชาตินี้แน่นอนที่สุด เมื่อแน่นอนอย่างนี้แล้ว จึงมีคำถามว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้ชีวิตของเรามีความสุขมาก ๆ และมีความสุขขึ้นน้อย ๆ อันเป็นสิ่งที่ปรารถนาของคนเราทุกคน ถ้าผมจำไม่ผิด หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ แห่งวัดดอยแม่ปั๋ง อำเภอพร้าวจังหวัดเชียงใหม่ ได้พูดไว้อย่างสั้น ๆ ว่า **“หนึ่งหัว สองขา สองแขน เดินไปข้างหน้า ตามหาบุญและบาป”** ซึ่งมันก็เป็นเรื่องจริงที่คนเราทุกคนมองเห็นได้ ถ้าอยากได้บุญก็ประพฤติปฏิบัติเอา อยากได้บาปก็ประพฤติปฏิบัติเอา ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำพูดที่ว่า **“จะดีจะชั่วอยู่ที่ตัวทำ จะสูงจะต่ำก็อยู่ที่ทำตัว”**

ดังนั้น อาจกล่าวได้ง่าย ๆ ว่า บุญคือความดีงาม และบาปคือความชั่วร้าย ซึ่งปรากฏว่าเราท่านทั้งหลายเห็นได้ในปัจจุบันก็คือหากใครทำความดีคนนั้นก็ย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริญ ตลอดจนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติให้เป็นแบบอย่าง และหากทำชั่วคนเขาก็สาปแช่งให้ตกนรกหมกไหม้ ความดีเห็นผลชัดและ/หรืออาจจะไม่เห็นผลเลย (ความจริงมีอยู่) แต่ความชั่วนั้นเห็นผลทันที ถ้าไม่เชื่อลองไปต่อยปากใครสักคน รับรองได้เรื่องอย่างแน่นอน แต่ขอร้องอย่ามาต่อยปากผู้เขียนก็แล้วกัน

บุญคืออะไร?

บุญ คือ สิ่งซึ่งเกิดขึ้นในจิตใจแล้วทำให้จิตใจใสสะอาด ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัว การขึ้นสู่ภูมิที่ดี เกิดจากการที่ใจได้เพื่อกิจที่ดี คือ พระธรรม ทำให้เลือกคิดเฉพาะสิ่งที่ดี ที่ถูก ที่ควร ที่เป็นประโยชน์ แล้วพูดดี ทำดี ตามที่คิดนั้น บุญเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมส่งผลปรุงแต่งใจของเราให้มีคุณภาพดีขึ้น คือตั้งมั่นไม่หวั่นไหว บริสุทธิ์ผุดผ่องสว่างไสว โปร่งโล่ง

ไม่อึดอัด อิ่มเอิบ ไม่กระสับกระส่าย ชุ่มชื่นเบาสบาย ผ่อนคลายไม่ต้องเครียด
 ทุ่มเทจนล้นเกินการใช้งาน และบุญที่เกิดขึ้นนี้ยังสามารถสะสมเก็บไว้ใจได้
 อีกด้วย

บาปคืออะไร?

บาป หมายถึงความเสียหายของจิต คือการที่ใจมีคุณภาพต่ำลง ไม่ว่า
 จะเสียหายในแง่ไหนก็เรียกว่าบาปทั้งสิ้น เช่น จิตเศร้าหมอง จิตเหลวไหล
 ใจร้าย ใจดำ ใจขุนมิว ฯลฯ แล้วแต่จะบอกอาการทางไหน คำว่าเศร้าหมอง
 เหลวไหล ต่ำทรมาน ร้ายกาจ เป็นคำบอกกว่าจิตเสีย ซึ่งความเสียหายของจิตนี้ ทาง
 พระพุทธศาสนาเรียกว่า **“บาป”**

วิธีการทำบุญควรทำอย่างไร?

การทำบุญ ก็คือการให้ การเสียสละ ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์
 และกำลังสติปัญญาให้กับบุคคลอื่นๆ หรือให้กับสังคมโดยส่วนรวม และบุญ
 ก็คือความดี ความสุขใจ ความปิติ ความอิ่มเอิบ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์
 สงเคราะห์ช่วยเหลือญาติมิตร พี่น้อง เพื่อนพ้อง และสังคมประเทศชาติ
 โดยส่วนรวม เมื่อกระทำเป็นประจำและต่อเนื่องโดยมิได้ขาด สิ่งทีกระทำ
 นั้นก็จะกลายมาเป็นบุญและบารมี

วิธีการทำบุญนั้นผมอยากเสนอแนวคิดให้ท่านผู้อ่านได้ศึกษาว่าดี
 หรือไม่ใช่อะไร การทำบุญนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเงินเป็นทองก็ได้ ทำบุญด้วย
 การให้ปัจจัย 4 ก็ถือว่าเป็นการทำบุญเช่นกัน ซึ่งเวลาผมทำบุญนั้นผมจะนึก
 ถึงตัวเองก่อนว่า ตัวเองนั้นมีฐานะความเป็นอยู่อย่างไร ถ้าผมเป็นคนมีฐานะ
 ดี แต่เวลาทำบุญทำทานผมเสียสละทรัพย์เพียงเล็กน้อย ผมก็กลายเป็น
 คนตระหนี่ถี่เหนียว แต่ถ้าผมเป็นผู้มีฐานะไม่ดี แต่เวลาทำบุญผมเสียสละ

ทรัพย์สินจำนวนมาก ผมก็จะเกิดความทุกข์ใจ เพราะผมมีทรัพย์สินน้อยแต่อยาก
ทำมากกว่าเกินฐานะของตนเอง แต่ผมมีฐานะปานกลางและไม่ยอมเสียสละ
ให้บุคคลอื่นหรือสังคม ผมก็เป็นคนใช้ไม่ได้ เป็นคนที่แล้งน้ำใจไม่ตรีต่อ
เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

จากข้อคำถามหรือข้อข้องใจที่เกิดขึ้นในกลุ่มคนที่ได้ยกมาเบื้องต้น
ที่ว่า ทำไมต้องทำบุญ? ทำบุญไปทำไม? ทำบุญแล้วได้อะไร? ทำบุญแล้วได้
ไปสวรรค์จริงหรือ? ไม่ทำบุญแล้วตกนรกจริงหรือ? ไม่ทำบุญได้ไหม?
นรกสวรรค์อยู่ที่ไหน? จึงใคร่ขอเขียนให้ท่านอ่านและพิจารณาดูดังนี้

ทำไมต้องทำบุญ?

ตามความเชื่อของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา จะยึดถือเรื่องของ
“กรรม” เป็นหลัก

“กรรม” คือการกระทำ และการกระทำนั้นมีอยู่ 2 อย่าง คือ

1. การทำความดี
2. การทำความชั่ว

และกรรมทั้ง 2 อย่างนี้จะมีผลต่อวิถีความเป็นอยู่ของมนุษย์ และ
มนุษย์ที่เกิดมาบนโลกใบนี้ย่อมมีกรรมเป็นของตนเองมาตั้งแต่อดีตชาติ และ
มาเกิดในภพปัจจุบัน (มนุสสภูมิ คือ ภูมิของมนุษย์) ตามกรรมของตนเอง
ที่ได้กระทำมา การเกิดนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1. **เกิดมามีบุญ** หมายความว่า เกิดมาแล้วมีร่างกายครบ 32
ประการ ดังเช่นเพื่อนมนุษย์ที่เราพบเราเห็นโดยทั่วๆ ไป เป็นประการที่หนึ่ง
ส่วนจะยากดีมีจนอย่างไร จะรูปหล่อ รูปสวย รวยทรัพย์ มีข้าทาสบริวาร มี
คนเขาเคารพยกย่องนับถือ นับเป็นเรื่องของบุญกรรมที่ได้กระทำมาใน
อดีตชาติ

2. มีบุญมาเกิด หมายความว่า ได้เกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน แต่มีร่างกายไม่ครบ 32 ประการ ซึ่งท่านจะพบเห็นได้ เช่น ผู้พิการทางหู หูไม่ได้ยินเสียง ไม่มีใบหู ไม่มีหู พิการทางตา เช่น ตาบอด 1 ข้าง หรือทั้ง 2 ข้าง พิการทางปาก เช่น ริมฝีปากติดกัน ปากแหว่ง พิการทางแขนขา เช่น มีขาข้างเดียว มีแขนข้างเดียว หรือมีนิ้วมือนิ้วเท้าไม่ครบ หรือมีมากกว่าปกติ สาเหตุที่ทำให้พิการนั้นมีอยู่ 2 ประการ

2.1 มีความเชื่อว่าตัวเชื้อสุจิของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงหรือบิดามารดาไม่สมบูรณ์ จึงทำให้เกิดความพิการ

2.2 มีความเชื่อว่าเป็นบุญกรรมเก่าของเขาที่ได้กระทำในอดีตชาติ เช่น คนที่พิการทางหูก็เชื่อว่าเป็นภพที่ผ่านมาได้ทำให้คนหรือสัตว์หนวักโดยจุดประทัดหรือทำเสียงดังให้คนและสัตว์นั้นแก้วหูแตก พอตัวเองมีบุญมาเกิดในภพมนุษย์ กรรมที่ได้กระทำไว้ตามมาสนอง

การทำบุญในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการขจัดกิเลสตัณหาอย่างหนึ่งเพื่อหาทางหลุดพ้นจากบ่วงกรรมในตนเอง การทำบุญเป็นการบำเพ็ญเพียรให้เกิดบารมีแก่ตนเองหรือที่เราเรียกกันว่าการสั่งสมบารมี เมื่อคนทำบุญมาก ๆ มันก็กลายมาเป็น “เสบียงบุญ” หรือ “การสั่งสมบุญ” ในยามหิวโหยทุกข์ทรมานใจเมื่อไหร่ก็นึกถึงสิ่งที่ได้กระทำมา ความทุกข์ใจนั้นก็เลยคลายหายไปหรือเบาบางลงไป การทำบุญเป็นการสงเคราะห์และอนุเคราะห์เพื่อนมนุษย์หรือสัตว์ที่เกิดมาร่วมโลกเดียวกัน ที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ต่างจากเรา และ/หรือประสบปัญหาอุปสรรคในชีวิตนั้นคือเมตตาธรรม

ทำบุญไปทำไม?

ทำบุญไปทำไม? คำถามนี้คงตอบได้ยากพอสมควร เพราะเป็นเรื่องของนามธรรม ไม่สามารถพิสูจน์ผลลัพธ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ แต่

อย่างไรก็ตาม การทำบุญก็มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละบุคคล เช่น การทำบุญปล่อยเต่าก็มีความเชื่อว่าจะทำให้ตนเองมีอายุยืนยาวเหมือนกับเต่า การทำบุญปล่อยปลาไหล ก็มีความเชื่อว่าการทำกิจกรรมหรือกิจการใด ๆ ก็จะทำให้ปลาไหล มีความสะดวก และไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ มาขวางกั้น การทำบุญตักบาตรหรือถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ก็มีความเชื่อว่าชาติภพต่อไปตนเองจะได้มีอาหารไว้รับประทาน จะได้ไม่ออดไม่ยากเปรียบดังเช่นเราฝากเงินกับธนาคารไว้ เวลาต้องการก็สามารถเบิกออกมาใช้ได้ทันที การทำบุญบริจาคดวงตา ก็มีความเชื่อว่าชาติภพต่อไปตนเองจะมีดวงตาสวยงาม การทำบุญให้แก่ผู้เสียชีวิต ก็มีความเชื่อว่าดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตจะได้ไม่อดอยาก และหนุนนำให้ไปสู่ภพที่ดี การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ก็มีความเชื่อว่าจะทำให้ผู้ที่ขึ้นไปอยู่อาศัยมีความสุข ความเจริญ โรคภัยไข้เจ็บไม่มาเบียดเบียนผู้อยู่อาศัย คนยากจนทำบุญ ก็มีความเชื่อว่าบุญกุศลที่ได้กระทำนั้นจะได้หนุนนำให้ตนเองโชคดี เช่น ขอให้ลูกถือเตอรีรางวัลที่หนึ่ง และ/หรือภพชาติต่อไปก็ขออย่าให้มี ความยากจนเหมือนเช่นปัจจุบัน เป็นต้น

ทำบุญแล้วได้อะไร?

ทำบุญแล้วได้อะไร? อันนี้ตอบง่ายมาก ทำแล้วก็ต้องได้อย่างแน่นอน นั่นคือความสุขใจ สุขที่เกิดจากการให้ เราให้สิ่งใดก็ย่อมได้รับสิ่งนั้นอย่างแน่นอน แต่จะเห็นผลช้าหรือเร็วนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มากหนุนนำหรือส่งเสริมให้เกิดผลเร็วและช้าเท่านั้น เปรียบดังเช่น เราโยนลูกปิงปองหรือลูกบอลไปที่ผนัง ลูกปิงปองหรือลูกบอลนั้นก็จะย้อนกลับมาหาตัวเรา ถ้าเราพูดว่ากล่าวผู้อื่นด้วยคำหยาบ เราก็จะถูกเขาโต้กลับด้วยถ้อยคำที่เป็นคำหยาบเช่นกัน ถ้าเราเตะเราต่อยเขา เขาก็ต้องเอาคืนบ้าง ซึ่งมันเป็นกฎของธรรมชาติ

ดังคำพังเพยที่ว่า “ให้ทุกข์แก่ท่าน ทุกข์นั้นถึงตัว” หรือ “ให้ความสุขแก่บุคคลอื่น เราก็จะได้รับความสุขเช่นนั้นเหมือนกัน”

ทำบุญแล้วได้ไปสวรรค์จริงหรือ?

ทำบุญแล้วได้ไปสวรรค์จริงหรือ? ตอบว่าได้ไปอย่างแน่นอน เพราะเหตุว่าสวรรค์ก็คือความสุขที่เกิดจากการให้จากตัวของเราเอง ความสุข ความอímเอิบ ความปíติยินดี ความพึงพอใจ เราไม่สามารถยกหรือแบ่งให้คนอื่นได้ ความสุขใจเป็นเรื่องของนามธรรม เราท่านจะสังเกตเห็นได้ว่า ผู้มีศีลธรรมนั้นใบหน้าท่านจะผ่องใส แววตาจะสดใส ผิวพรรณวรรณะเปล่งปลั่งหรือมีสีชมพู โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในพระธรรมวินัย หรือแม้แต่นุคคลทั่วไปท่านก็จะสามารถพบเห็นได้เช่นกัน เรามักจะเรียกว่า “อímบุญ อímกุศล” หรือจะพูดว่ามีสุขภาพดีก็ได้ นั่นคือมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตสมดุลกัน สิ่งดังกล่าวพิสูจน์ได้ไม่ยากเลย ยกตัวอย่างเช่น เวลาเราไปทำบุญ เช่น ทำบุญตักบาตร ถวายผ้าป่า ถวายกฐิน ถวายสังฆทาน บริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ หรือบริจาคให้กับบุคคลผู้ด้อยโอกาส การทำบุญปล่อยนก ปล่อยปลา ปล่อยเต่า ไล่ชีวิตโคกระบือ หลังจากที่ทำแล้วเราจะมีความรู้สึกดีใจเพราะได้กระทำความดีที่ถึงงาม จิตใจก็มีความสุข และความสุขนี้ก็คือสวรรค์ ความสุขลักษณะนี้เป็นความสุขอย่างหายาบ เป็นสุขชั่วครั้งชั่วคราว แต่หากอยากได้สุขอย่างละเอียดท่านต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะการนั่งสมาธิ นั่งวิปัสสนากรรมฐาน แล้วท่านจะพบกับความสุขหรือคำว่าสวรรค์อย่างแท้จริง

ไม่ทำบุญแล้วตกนรกจริงหรือ?

ไม่ทำบุญแล้วตกนรกจริงหรือ? ตอบว่า ก็ต้องตกนรกอย่างแน่นอน คำว่า “นรก” ก็คือดินแดนหรือสถานที่หาความสุขมิได้ หากชีวิตนี้ไม่เคย

หยาบย่นอะไรให้ใครเลย จิตใจมีแต่คิดจะเอาอย่างเดียว เมื่อจิตคิดจะเอาแต่ฝ่ายเดียวมันก็เกิดความทุกข์ อันนี้ก็ของกู อันนี้ก็ของกู อันนั้นก็ของฉัน เมื่อเก็บเอาไว้มากมาย ยิ่งมากเท่าใดก็ยิ่งทุกข์มากขึ้นเท่านั้น เป็นทุกข์เพราะความห่วงหาในสิ่งที่มีอยู่ นั่นคือเกิดการยึดติดเกิดขึ้นภายในจิตใจยิ่งยึดยิ่งติด และนานวันเข้าก็ยิ่งพอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ ของ ๆ ใ้ใครก็เอาไปไม่ได้ ดังคำพระที่ว่า **“ตัวกู ของกู”** คนอื่นอย่ามายุ่งของ ๆ ฉัน ทั้ง ๆ ที่คนเราทุกคนเกิดมาไม่มีอะไรติดตัวมา การที่เราเกิดมาบนโลกมนุษย์ แต่ไม่เคยทำบุญ หรือแบ่งปันกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญาให้กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ก็เหมือนกับตกนรกนั่นแหละ

ไม่ทำบุญได้ไหม?

ไม่ทำบุญได้ไหม? ตอบว่า ทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ ไม่มีใครมาจับเราไปเข้าคุกเข้าตะราง หนึ่งชีวิตหนึ่งวิญญาณของเราที่เกิดมาบนโลกใบนี้ **“เกิดครั้งเดียว ตายครั้งเดียว”** และ **“ตายวันนี้ พรุ่งนี้ไซ้เกิดใหม่ได้ทันที”** และก็ไม่รู้ว่าจะเกิดใหม่ได้หรือไม่ บุคคลที่เกิดมาในโลกครั้งนี้นับว่าโชคดี เมื่อโชคดีแล้วทำไมไม่คิดที่จะทำสิ่งดี ๆ ละ

มีคำพูดที่ว่า **“บุญทำ กรรมแต่ง”** ใครอยากได้บุญก็ให้ประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง ใครอยากได้กรรมก็ปรุงก็แต่งเติมเอา เขาทำความดี แต่ตัวเราไม่ชอบเขาเกลียดเขา และก็นำสิ่งที่เขาทำดีนั้นไปพูดในทางที่เสียหายหรือไม่ดี ก็มีความหมายว่า กำลังแต่งเติมกรรมดีให้เป็นกรรมชั่วให้กับตนเองอยู่ โดยที่ตนเองนั้นรู้ตัวและไม่รู้ตัว ซึ่งจะมีอำนาจฝ่ายต่ำคือตัวอวิชชา ริษยามาครอบงำจิตใจทำให้เห็นถูกเป็นผิด หรือเห็นถูกแต่กลับทำให้เป็นผิด ไม่ทำบุญแล้วยังจะทำบาปอีก เสียชาติเกิดมาเป็นมนุษย์เปล่า ๆ ดังนั้น ไม่ทำบุญได้ไหม? ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละท่านก็แล้วกัน

นรกและสวรรค์อยู่ที่ไหน?

นรกและสวรรค์อยู่ที่ไหน? มีคนตอบว่า นรกก็อยู่ใต้ดินและลึกกลงไปหลายร้อยหลายพันกิโลเมตร ส่วนสวรรค์ก็อยู่บนฟ้า ไกลออกไปจนสุดลูกหูลูกตา สุดขอบฟ้า สุดขอบจักรวาล ไม่มีบริษัทใดจัดทัวร์นรกหรือจัดทัวร์สวรรค์ มีแต่จัดทัวร์อวกาศซึ่งต้องเสียเงินหลายร้อยล้านบาทจึงจะได้ไป

ไม่ว่าใครที่ไหนผู้ใดส่งเรามาเกิดในโลกมนุษย์นี้ และก็มีคนบอกว่าชีวิตของแต่ละท่านเป็นเส้นตรงเหมือนกันทุกคน และเส้นตรงเส้นนี้ท่านเป็นผู้กำหนดให้เราเดินตามเส้นนี้ ซึ่งเส้นนี้คือกรรมเก่าในอดีตชาติ ที่ติดตัวเรามา จริงหรือไม่จริงไม่อาจทราบได้ แต่มีข้อสังเกตและข้อคำถามให้ท่านนึกคิดว่า ทำไมบางคนเกิดมารูปหล่อ รูปสวย เกิดในตระกูลสูงศักดิ์ และบางคนเกิดในตระกูลที่ต่ำมีฐานะยากจน บางคนเกิดมาหูหนวกตาบอด บางคนเกิดมาก็พิการพิการต้องมีผู้ดูแลอยู่ตลอดเวลา บางคนเกิดมาอายุยืนเป็นร้อยปี บางคนเกิดมาวันเดียวก็ตาย หรือกำลังจะมีอนาคตที่สดใสก็ต้องมลายาก่อนวัยอันควร ฯลฯ ขณะที่อ่านนี้ท่านลองนึกย้อนอดีตของท่านเองว่าชีวิตที่ผ่านมาของท่านนั้น ท่านได้วางแผนมาตั้งแต่ออกจากท้องของมารดาหรือเปล่า เมื่อไม่ได้วางแผน ชีวิตมาอยู่ ณ จุดนี้ได้อย่างไร ซึ่งมันก็เป็นเรื่องแปลกและในขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องจริงที่ปฏิเสธไม่ได้

เมื่อท่านกำหนดเส้นตรงให้ชีวิตเราก้าวเดินไปตามเส้นตรงนั้น พอเดินไปถึงจุดหนึ่งท่านพบทางอีก 2 เส้น เส้นที่ 1 เดินทางไปสวรรค์ คือเส้นทางแห่งความสุข เส้นที่ 2 เดินทางไปนรก คือเส้นทางแห่งความทุกข์ ซึ่ง ณ จุดนี้แหละคือจุดที่ต้องคิดต้องทบทวนว่าท่านจะเดินทางไปทางไหน โดยมีกฎกติกาว่า ถ้าทำดีท่านสามารถเดินเส้นทางที่ 1 ได้ ถ้าทำไม่ดีท่านจะไม่สามารถเดินเส้นทางที่ 1 ได้ ในขณะเดียวกันท่านพลาดหรือหลงทาง

ไปเดินในเส้นทางที่ 2 แล้ว แต่คิดว่ามันเป็นเส้นทางที่ไม่ดี ก็สามารถเดินกลับมาสู่เส้นทางที่ 1 ได้

และถามท่านว่าความสุขและความทุกข์มันเกิดขึ้นจากที่ไหน เกิดจากความรู้สึกนึกคิดในใจในหัวสมองของเราใช่ไหม แล้วท่านคิดว่านรกสวรรค์มันอยู่ตรงไหนล่ะ ท่านเคยได้ยินคำพูดที่ว่า **“สวรรค์ในอก นรกในใจ”** หรือเปล่า ถ้าได้ยินแล้วก็คงหาคำตอบได้อย่างแน่นอน

บุญชีรนาการ

บุญชีชีวิต

เมื่อไหร่ท่านจะถูกตามเช็คบุญชี
หรือเมื่อไหร่ท่านจะตามเช็คบิล
ทำไมต้องทำบุญ ทำบุญแล้วได้อะไร
เราเกิดมาทำไม มีบุญมาเกิด
หรือเกิดมามีบุญ
หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ท่านทราบคำตอบ
แล้วชีวิตท่านจะสำเร็จมีความสุข

ดวงกมลพิบลิชซิ่ง
นำเสนอหนังสือดี มีคุณค่า

ปรัชญาชีวิตลิขิตคุณได้

ISBN 978-616-511-142-3